

odgovaraju tomu kako je svaki od njih namijenjen pojedinoj dječjoj dobi. Tako Crnković razmatra hrvatsku dječju književnost XIX. stoljeća raslojenu na vrste, što potvrđuju naslovi poglavlja: „Dječja poezija“, „Priča“, „Pripovijetka“, „Basna“ i „Igrokaz“. No, usredotočen na mukotrpnu borbu za zadobivanje umjetničkoga statusa hrvatske dječje književnosti, Crnković će biti prisiljen posve izostaviti njezin društveni aspekt i njezinu uronjenost u kulturne, političke i povijesne aspekte života razdoblja, a upravo je prikaz te uronjenosti nakladničke prakse, medija, povijesnih izučavanja, polemika onaj aspekt književnosti na kojemu Brešić s pravom inzistira. U kasnije objavljenoj *Povijesti hrvatske književnosti do 1955.*, napisanoj u suautorstvu s Dubravkom Težak, Milan Crnković odustaje od žanrovskoga prikaza povijesti dječje književnosti i priklanja se onomu tradicionalnomu koji se temelji na periodizaciji i autorskim opusima. Obje povijesti, i Crnkovićeva i Brešićeva, nisu samo knjige koje nastoje objasniti jedan segment prošlosti, već su i živi svjedoci vremena u kojem nastaju. Vinko Brešić odgovara zanimljivom, tečnom knjigom (pa se i autoru ovoga prikaza nekoliko puta omaknulo da govori o pripovjedačkim osobinama Vinka Brešića umjesto o znanstvenim, iako mu je namjera bila upravo suprotna).

Na kraju treba posebno istaknuti i likovnu opremu knjige (s više od 450 ilustracija) koja pruža ne samo vrlo zanimljivu vizualnu nadopunu sadržaja, već često i živopisni komentar teksta.

Berislav Majhut

U čast Joži Skoku

Ernest Fišer, ur. 2016. *Prilozi Jože Skoka povijesti hrvatske kajkavske i dječje književnosti: zbornik radova u povodu 85. obljetnice autorova rođenja*. Varaždinske Toplice: Tonimir. 510 str. ISBN 978-953-8020-53-7

DOI: 10.21066/carcl.libri.2017-06(02).0015

Prošlo je tek nekoliko tjedana od smrti Jože Skoka (1931. – 2017.), autora o kojem je riječ u ovome prikazu. Umjesto da bude vesela prigoda pisati ga, na ponos čovjeku o kojem se govori u Zborniku, prikaz nažalost nastaje posthumno. Time je značajnija pojava knjige *Prilozi Jože Skoka povijesti hrvatske kajkavske i dječje književnosti: zbornik radova u povodu 85. obljetnice autorova rođenja* u Zavičajnoj biblioteci Tonimir (knjiga br. 8), kojoj su urednici mr. sc. Ernest Fišer i Stjepan Juranić, a recenzenti dr. sc. Ivo Kalinski i dr. sc. Božica Pažur. Zbornik je priredio Ernest Fišer, a radovi koji su u njemu zastupljeni nastajali su od osamdesetih godina naovamo. Knjiga je podijeljena na pet dijelova.

Prvi dio, „Književnoznanstvena kajkaviana Jože Skoka“, započinje radom „Skokovo poimanje geneze dijalektalnoga kajkavskog pjesništva“ u kojem Cvjetko Milanja analizira Skokovu brigu o terminološkim određenjima pojma te njegovo ukazivanje na prinos i nedostatak različitih teorija koje su se bavile tim fenomenom. Neujednačenost proučavanja dijalektalnoga pjesništva pokazuje se kao važna tema dviju knjiga Jože Skoka, *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo* (1985.) i *Kajkavski kontekst hrvatske književnosti* (1985.). Također, Milanja primjećuje da je Skok posebno upozorio na stilski manirizam koji se javlja u tome književnome korpusu i na dominantne stilske odrednice modernoga kajkavskoga pjesništva 20. stoljeća. Ivan Kutnjak u svojem radu naslovljenome „Curiae orator humillimus: književnoznanstvena kajkaviana Jože Skoka“ razmatra temeljni doprinos J. Skoka na području valorizacije književnih dosega „jezičnice kajkaviane“ od vremena

njezine detronizacije na razinu supstandarda. Riječ je o drami, prozi i poeziji. Na koji način J. Skok postaje „verzirani vodič, moderator i nadahnuće stotinama stvaralaca-kajkavaca“ (67)? Svojim antologičarskim radom, kritičkim interpretacijama i kritičkim izdanjima pojedinih hrvatskih autora (I. Brlić-Mažuranić, J. Truhelka, F. Galović, M. Krleža, D. Tadijanović, N. Iveljić). Te su interpretacije i kritička izdanja predmet razmatranja Ivana Kutnjaka.

U radu s naslovom „Summa Kajkaviana: dve obsežni knjigi o hrvaški kajkavski književnosti“ Krešimir Nemeć također se esejistički udubljuje u dvije gore navedene knjige J. Skoka. Ivan Zvonar, govoreći o kajkavskome kontekstu iz perspektive J. Skoka, napominje da su u toj knjizi uvjerljivo argumentirane dvije važne teze: da su tronarječnost hrvatske književnosti i participacija dijalekata u stvaranju zajedničkoga književnoga jezika štokavske osnove neprijeporne; da su brojna poetska ostvarenja na dijalektima po estetskoj vrijednosti jednaka, a u svojim najvišim dometima i nadmoćna, literarnomu stvaralaštvu na standardu, pa tako čine neodvojivi dio cjelokupnoga hrvatskoga književnoga korpusa. Dragutin Toma u radu naslovljenome „Kajkavsko i čakavsko pjesništvo – integralni dio hrvatskog pjesništva“ analizira dosege kritičkih razmatranja J. Skoka o pjesnicima međimurskoga podneblja, kao i o stihovima Frana Galovića, Dragutina Domjanića, Zvonka Milkovića, Ivana Gorana Kovačića, Grgura Karlovčana, Mihovila Pavleka Miškine, Slavka Kolara i Tomislava Prpića. Zvonimir Bartolić i Ljerka Car Matutinović pišu o knjizi J. Skoka *Ignis verbi kajkavicae* (2007.). Riječ je o tekstovima koji su nastajali tijekom dvadeset godina i koji su objavljeni u časopisima *Kaj*, *Forum*, *Republika*, *Varaždinske vijesti*, *Gazophylacium*. Dio tekstova bio je prezentiran na skupovima i simpozijima, a dijelovi su pisani kao predgovori ili pogovori. Zaključak je Z. Bartolića kako unutar recentne hrvatske kajkaviane ne postoji niti jedno relevantnije ime o kojem Skok na ovaj ili onaj način nije progovorio. Zvonko Kovač, Ljerka Car Matutinović i Olga Šojat svojim radovima ispunili su do kraja ovo poglavlje zbornika („O proučavanju novije hrvatske kajkavske književnosti“, „Bogatstvo literarnih vizura“, „Prijedlog za nagradu Božidar Adžija“). Nakon opsežnije pretrage secesionističko-modernističke te avangardističke kajkavske književne klasike, J. Skok posebno je razvijao primjerenu književnopovijesnu sistematizaciju povezanu s tim korpusom.

Dio „Skokov antologičarski kajkavski korpus“ posebice je zaokupljen trima njegovim „antologijskim“ antologijama: *Ogenj reči: antologija hrvatskoga kajkavskoga pjesništva* (1986.), *Fuga kajkavica haeretica* (1993.) i *Rieči sa zviranjka: antologija moderne kajkavske lirike 20. stoljeća* (1999.). Međutim, u uvodnome radu koji govori o antologičarskoj praksi i teoriji J. Skoka, Vinko Brešić taksativno će pobrojiti i obrazložiti glavna obilježja svih njegovih antologija do 2008. godine, što će reći da je riječ o osamnaest naslova različitih izbora iz hrvatske književnosti, nastalih od 1971. do 1999., a poneki su od njih objavljeni i u više izdanja (*Horvacka zemlica*, *Zbornik recitacija*, *Zbornik igrokaza*, *Od rieči do igre*, *Ogenj reči*, *Lijet Ikara*, *Harlekin* i *Krasuljica*, *Obasjani svjetionik*, *Ogerličići reči*, *Sunčeva livada djetinjstva*, *Začarani pijetao*, *Čudesan grad*, *Prozori djetinjstva*, *Žubor riječi*, *Fuga kajkavica haeretica*, *Razigrane riječi*, *Ruožnik rieči*, *Rieči sa zviranjka*). Ivo Kalinski promatra Skokove priređivačke sklonosti, referencijalne i autoreferencijalne, kako prema pjesničkome činu tako i prema pjesničkim individualnostima. Ključnu ulogu u izdavanju antologija kajkavske književne riječi ima časopis *Kaj*. Mario Kolar zato će objasniti ulogu

toga časopisa u kajkavskoj postmoderni („Između tradicije i subverzije“). Pojedinačnim antologijama iz osamdesetih godina bave se i Saša Vereš, Josip Pavičić, Cvjetko Milanja, Stjepko Težak, Alojz Jembrih, Rafo Bogišić, a onima iz devedesetih Mirjana Jurišić i Miroslav Šicel. Posebnu cjelinu vrijednu pažnje čine radovi posvećeni značenju Miroslava Krleže u tom kontekstu jer se *Baladama Petrice Kerempuha* i J. Skok godinama vraćao i dao im prepoznatljivo mjesto u izborima lirike, kao i u cjelovitim studijama. Ante Stamać ovdje govori o baladičnosti *Balada*, Josip Vončina o korijenima Krležina *Kerempuha*, a Mladen Kuzmanović o tome koliko je J. Skok otvorio novih pitanja i jedan drugačiji pogled na Miroslava Krležu.

„Skokov varaždinski književni panoptikum“ treći je dio zbornika, nadahnut knjigama *Garestinski panopticum* (2007.), *Garestinski hortus verbi: varaždinska književna hrestomatija* (2012.) i *Garestinski gartlic rieči* (2014.). O varaždinskim književnim temama J. Skoka pisao je Ernest Fišer, posebno o knjizi *Garestinski hortus verbi*, koja okuplja Skokove varaždinske studije, eseje, članke, i autobiografske zapise. Utvrđuje se kako su presudni bili zavičajni impulsi iz Skokove građanske i profesionalno-stvaralačke biografije kao trajno ishodište za kasnije autorovo bavljenje piscima varaždinskoga književnoga kruga (Katarinom Patačić, Miroslavom Krležom, Zvonkom Milkovićem i Gustavom Krklecom, sve do suvremenih autora). U knjizi *Garestinski panopticum* riječ je o autorovoj refleksiji o tim književnicima, a u *Garestinskome gartlicu rieči*, kako kaže Davor Šalat, „o svojevrsnom usmenoknjiževnom kolektivitetu koji, kao utonulo kulturno dobro, biva humusom i viših razina književnosti i kulture“. Božica Jelušić i Dubravko Jelčić obrazlažu iz kojih razloga je ta trilogija grandiozni spomenik za hrvatski „kaj“. O tim trima knjigama redom svoja kritička mišljenja izlažu još Ivan Bošković, Dragutin Rosandić, Denis Peričić, Ljerka Car Matutinović, Branko Pilaš, Darija Žilić, Stjepo Mijović Kočan, Ivan Rodić, Mario Kolar, Ivan Zvonar i Božica Pažur. Kajkavološki opus J. Skoka u časopisu *Kaj* i bibliotekama njegova nakladnika Kajkavskoga spravišča iz Zagreba (od 1969. do danas) čini stotinjak mjerodavnih bibliografskih jedinica, od čega šest knjiga (četiri antologijske sinteze svih žanrova cjelokupne kajkavske književnosti i reprezentativnih kajkavskih ulomaka iz Krležina djela, jedna panorama poslijeratne kajkavske lirike i knjiga novih studija, eseja i rasprava o kajkavskome književnome kontekstu).

Četvrti dio naslovljen je „Dječja književnost i autorove lektirne interpretacije“. Dubravka Težak u radu „Joža Skok / posvećenost i dječjoj književnosti“ prikazuje važnost autorova doprinosa tomu dijelu hrvatskoga književnoga korpusa. Najprije uvodom u kojemu navodi sve segmente i planove na kojima je J. Skok u tome smislu djelovao: kao predavač iz kolegija o dječjoj književnosti na Pedagoškoj akademiji u Čakovcu i Zagrebu te na Filozofskome fakultetu u Zagrebu; kao autor prve kritičko-metodički koncipirane studije o Ivani Brlić-Mažuranić; kao promicatelj razvitka kritičkoga mišljenja o hrvatskoj dječjoj književnosti; pokretač časopisa za estetski odgoj, dječje stvaralaštvo i društvene probleme mladih *Umjetnost i dijete* i njegov glavni i odgovorni urednik; kao glavni urednik ilustriranoga književnoga lista za djecu *Radost*; kao književnik i sastavljač udžbenika i čitanaka. Potom slijedi intervju s J. Skokom, povezan sa svim tim segmentima. Muris Idrizović govori o kritici i kritičarima hrvatske dječje književnosti u radu posvećenom Joži Skoku, a Josip Pavičić, Stjepan Hranjec i Zvonimir Bartolić o Skokovih pet antologija književnosti za mlade. Potom se teme radova kreću oko interpretacija i studija J. Skoka, naročito o

djelu Ivane Brlić-Mažuranić (Zvonimir Diklić). Branko Pilaš obrazlaže kako je Skokov urednički rad u časopisu *Radost* djelovao na njegov antologičarski habitus, a Dubravka Težak analizira knjigu *Ezopuševe basne pohorvačene* koja je pretisak Kristijanovićeve *Ezopuševih basni* iz 1843. godine iz popularnoga kalendara „Danica zagrebečka“, a koju je J. Skok priredio. Riječ je, prema D. Težak, o prvome kritičkome izdanju Kristijanovićeve djela, s fonemskom i grafemskom transliteracijom te objašnjenjima kajkavskih riječi i fraza u zatečenome gramatičkome obliku i kontekstualnome značenju. Drugi dio knjige donosi i pretisak naslovnice kalendara za svako godište, bogat izbor ilustracija starih izdanja Ezopovih basana. Treći dio knjige donosi dva Skokova eseja, jedan o Ezopu, a drugi o Ignacu Kristijanoviću. O toj knjizi priložen je i esej Branke Hlevnjak koji je objavljen u *Hrvatskome slovu*, kao i tekst Željke Vegha iz *Kola*. Dragutin Rosandić temeljito je raščlanio Skokovu „poetiku“ stvaranja književnih čitanki za osnovnu školu. Posljednju studiju u ovome dijelu čini ona Miroslava Šicela, „Šenoina ‘Kanarinčeva ljubovca’ u interpretaciji Jože Skoka“. Usredotočuje se na dva ishodišta i polazne točke iz kojih Skok kreće u analizu: njegov analitičko-kritički odnos prema tradicionalnoj i suvremenoj hrvatskoj novelistici i razlaganje vlastite teorije poetike novele.

Naslov je posljednjega, petoga dijela „Biografski, autobiografski i bibliografski portret autora“. Autor Joža Skok dvostruki je dobitnik nagrade za životno djelo, a poglavlje koje donosi njegov portret počinje iscrpnim životopisom u kojemu Božica Pažur ne zaboravlja niti jednu važniju činjenicu. Potom slijedi rad Marijana Kraša „Dobriša Cesarić i Gustav Krklec. Početak proljeća – Crni kos“ posvećen Joži Skoku kao dugogodišnjemu proučavatelju tih dvaju književnika. Iza toga slijede razgovori Denisa Peričića, Božice Pažur, Ivana Rodića i Mire Čurić s Jožom Skokom.

Na kraju ove pozamašne knjige (510 str.) nalazi se „Bibliografija“ Jože Skoka tematski raspoređena po vrsti radova, od knjiga studija, eseja i kritičko-teorijskih rasprava, preko antologija kajkavske književnosti i hrvatske dječje književnosti, do metodičkih eseja i priručnika i hrvatskih čitanki za osnovnu i srednju školu. Na kraju knjige nalaze se abecedni popis autora priloga i priređivačke napomene.

Svi ti podaci već dovoljno govore o kakvu je čovjeku riječ u osobi pokojnoga profesora Jože Skoka. Lijepo je da je dočekaov ovakvo jedno izdanje. I da ga je ono ispratilo na putu prema vječnosti.

Diana Zalar

Roman o kojem se (još) uvijek ima što reći

Berislav Majhut. 2016. *U carevoj misiji ili sto godina čudnovatih nezgoda*. Zagreb: ArTresor naklada. 326 str. ISBN 978-953-6522-86-6

DOI: 10.21066/carcl.libri.2017-06(02).0016

Studija Berislava Majhuta *U carevoj misiji ili sto godina čudnovatih nezgoda* posvećena je najpoznatijemu i najčitanijemu romanu hrvatske dječje književnosti – *Čudnovatim zgodama šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić. Unatoč činjenici da je roman bio u središtu interesa mnogih književnih teoretičara i povjesničara, on i dalje ostaje zanimljivim izvorom proučavanja, osobito u novim kontekstima koje donosi suvremeno vrijeme u kojem se redefiniiraju stari stavovi i u kojem se na djelo i njegovu recepciju u kontekstu suvremenih čitatelja i medija gleda na nove načine.